

AL KİRAZ ÜSTÜNE KAR YAĞMIŞ

Mehmet Özdemir

Kar! Ne büyüğü bir kelime... Hem acılara hem sevinçlere meze olan kar, bazen sevenler için aşılmaz bir dağ, bazen avuçlara süzülen bir kelebeğdir. Yol vermeyen karlı dağlar, türkölere acı bir tat katarak zihinlerde, gönüllerde derin izler bırakır.

“Karlı dağlar karanlığın bastı mı” türküsü, acının özlemle yoğrulduğu bir inleyiştir, ancak beklenen askerin dönüşü derde deva olur. “Aşan bilir karlı dağın ardını” türküsüyle hayatın zorluğu dile getirilmiştir. Karlı dağları aşmanın, çıkış tehlikesiyle her an karşı karşıya olmanın, zorlu kış günlerinde hastaların kızıklarda ya da sırtlarda taşınmasının zorluğunu ancak yaşayanlar bilebilir.

*“Bu yıl bu dağların karı erimez
Eser bad-ı saba yel bozuk bozuk”*

Hasretin katlanılmaz hale geldiğini, sabırların su kestiğini ifade eden bu türkü, umutların tükendiği anların acı ifadesi olarak boğazlara bir hıçkırık gibi takılır.

*“Erzurum dağları kar ile boran
Aldı yüreğimi dert ile verem”*

Karı eksilmeyen dağlardan yanık bir türkü olarak yankılanmaktadır.

*“Böyle miydi senin ile ahdimiz
Yollarına kar mı yağdı gelmedin
Ömür bitti tükeniyor vaktimiz
Yollarına kar mı yağdı gelmedin”*

Bu türküde de kar, sevgilileri ayıran engel olarak karşımıza çıkmaktadır.

*“Kar yağar kar üstüne
Derdim var dert üstüne
Cellat boynumu vursa
Yâr sevmem yâr üstüne”*

[bu türkü mani değil 8’li semaidir ve Karacaoğlan’a aittir] Karacaoğlan’dan söylenen güzel bir Diyarbakır türküsü.

*“İncecikten bir kar yağar
Tozar Elif Elif diye.”*

Karı Elif’e, sevgiliye benzeten Karacaoğlan, açık, duru Türkçesiyle duygulara duygu katmış. (Bu türkü Kahramanmaraş’ın Elbistan ilçesinin İncecik köyünden yana yağın kar olarak yorumlanıyor. Bu doğru değildir. Mısra dizininde anlam bozuluyor. Karacaoğlan gibi Türkçeci bir şaire yakışmaz bu tür söyleyiş. Bir de İncecik köyü yüz yıllık bir tarihe sahiptir.

*“Kar yağar bardan bardan
Haber gelmiyor yardan”*

Karın türkü içinde eriyerek halay olup çekilmesi, Anadolu insanın acıyla sevinci nasıl harmanladığının güzel örneklerinden biridir.

“Kar “Kar mı yağmış taze gülün üstüne”, “Kara gözlüm kar yağdırdın başıma”, “Git kaleden kar getir”, “Şu dağlarda kar olsaydım”, “Şu karşıki dağda kar var duman yok”, “Kar mı yağmış şu İzmir’in dağına”, “Hastanenin kapısına kar doldu”, “Mendilinde kar getir”, “Pencereden kar geliyor aman annem”, “Havada kartal sesi var kar mı yağacak”, “Kar mı yağmış şu Harput’un başına”, “İnce ince bir kar yağar fakirlerin düzüne” adlı türküler gönül tellerimizi okşarken, “Kar mı yağdı Kütahya’nın dağına” adlı ağıt, zamanla zeybek oyunu olarak folklorumuzda yerini almıştır.

Kar, batı da aşk şarkısı, doğuda aşılmaz dağ, Sarıkamış’ta on binlerce Mehmetçiğe yorgandır. Sıcak yaz günlerinde -buzdolabının yaygınlaşmasından önce - dondurma olup çocuklara bayram sevinci yaşatmış, sofralarda pekmeze tahin görevi yapmıştır.

Kar, çocukların muhayyilesinde kartopu oynamak, kızaklarla kaymak olarak yerini alırken, kardan adam olmuş; kömür karası gözleriyle, havuç burnuyla sanki etrafını süpürecekmiş gibi süpürgesiyle dimdik ayakta durmuş. Adam gibi adam olmuş kardan adam.

Halkın tecrübe imbiğinden süzülerek zamanları aşan atasözleri ve deyimler, kültür taşıyıcısı olarak sosyal hayattaki değerlerini devam ettirmişlerdir. Beklenilmeyen şeylerin olabileceğini anlatmak için “al kiraz üstüne kar yağmış” demişler. Kimsenin sezemeyeceği bir biçimde gizli bir iş çevirmek için uygun-suz işler yapılırken “karda gezip izini belli etmedi” sözü kulaktan kulağa yayılmış. Kar yağdığında toprak altındaki tohum daha iyi gelişir anlamında “kar ekinin yorganıdır” sözüyle çiftçinin diline takılmış. Her şey kendine uygun ortamlarda gelişir demek için “kar kuytuda, para pintide eğleşir” sözü tarih içinden süzülerek dillere yerleşmiş. Halk, mevsiminde bol olan şey, mevsimi geçince yok olur anlamını “kar ne kadar yağsa yaza kalmaz” sözüyle nesilden nesile aktarmış. Avutucu, oyalayıcı şeylerle büyük ihtiyaçlar karşılanmaz yani: “kar susuzluk kandırmaz (gidermez)” demiş atalarımız. “Kar yılı, var yılıdır” sözüyle, kış bol karlı geçerse, yazın ürün bol olur denilerek tecrübeler aktarılmış.

“Kara yaslanma, kar erir; ere yaslanma, er ölür” sözü, insan desteği başkalarında aramaya kalkarsa günün birinde desteksiz kalabilir diye hafızalara kazınmış. Zenginler için sıkıntı olabilecek bir durum, yoksullar için söz konusu bile olmaz. İşte size veciz bir söz: “Abdala ‘kar yağıyor’ demişler, ‘titremeye hazırım’ ‘demiş. Allah, herkese dayanabileceği ölçüde sıkıntı verir. Kimilerinin tepelerinde tipiden göz gözü görmez, kimilerinin dağlarında kar eşliğinde halay çekilir. Ama yine de “Allah dağına göre kar verir.” Aşırı harcamalarla eldeki imkânlar çok çabuk tükenir. Çalışıp üretmeyip, olandan tasarruf etmeyip, har vurup harman savurursak, elbette ki “bu sığağa kar dayanmaz.” Anadolu insanı bazen demek istediklerini dolaylı olarak anlatır, ima eder; “birilerinin kulağına kar suyu kaçarır.” “Hastaya kara salmak” (hasta için kar getirmeye göndermek) deyimiyse tembel olanlar, ağır hareket edenler tersinden iğnelenmiş. (Tariz)

*“Şakaklarıma kar mı yağdı ne var
Benim mi Allah’ım bu çizgili yüz” (Cahit Sıtkı)*

Sonbaharda yaprakların sararması, “saçlara kar yağması” ile aynı anlamı barındırır.

*“Kar mı yağdı yüreğine
Ellerin gülümsemiyor artık” (Mehmet Özdemir)*

“Yüreğe karın yağması”: Sitemin, kırgınlığın ifadesi, melâlin şiirleşmesidir.

Dağların, en sarp zirvelerin asil, mağrur çiçeği kardelen, umutların çiçek açması gibi, saflığın, berraklığın sembolüdür. “Kar gibi” beyaz...